

Maktabgacha ta’limda ta’lim-tarbiya berish usullari va vositalari

JDPU stajyor o’qituvchisi

Xudoyberdiyeva Feruza G’anisher qizi

ANNOTATSIYA. Ushbu maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotida ta’lim-tarbiya berish vositalari, shakillari, metod hamda usullari haqida so’z yuritilgan.

KALIT SO’ZLAR: ta’lim, tarbiya, usul, metod, shakil, vosita, maktabgacha ta’lim, faoliyat, bilim, ko’nikma, malaka

АННОТАЦИЯ: В данной статье говорится о средствах, формах, методах и методах воспитания в организации дошкольного образования.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: образование, воспитание, метод, метод, форма, инструмент, дошкольное образование, деятельность, знание, умение, квалификация

ANNOTATION. This article talks about means, forms, methods and methods of education in preschool education organization.

KEY WORDS: education, upbringing, method, method, form, tool, preschool education, activity, knowledge, skill, qualification

KIRISH

Maktabgacha ta'lim - bu bolalar uchun eng muhim rivojlanish bosqichlaridan biri bo'lib, bolalarni nafaqat bilim va ko'nikmalar bilan ta'minlash, balki ularning axloqiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlashda ham alohida ahamiyatga ega. Maktabgacha ta'limda tarbiya berishning o'ziga xos usullari va vositalari mavjud bo'lib, bu metodlar bolalarning shaxsiyati, ijtimoiy moslashuvchanligi va ma'naviy dunyosini shakllantirishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'lim tizimi har bir bolaning shaxsiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bu bosqichda ta'lim va tarbiya jarayoni birgalikda amalga oshiriladi va bolalarning intellektual, emotsional, ijtimoiy hamda jismoniy rivojlanishiga xizmat qiladi. Ta'lim tarbiyasining samarali bo'lishi uchun esa uning usullari va vositalari to'g'ri tanlanishi muhim ahamiyatga ega.

ASOSIY QISM

Maktabgacha ta'limning eng muhim maqsadi bolalar uchun foydali ijtimoiy xulq-atvor va axloqiy me'yorlarni rivojlantirishdir. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim

jarayonida bolaning tabiiy intellektual va jismoniy rivojlanishiga erishish, uni muhitga moslashtirish, o'ziga va boshqalarga nisbatan hurmatni shakllantirish kabi maqsadlar ham ko'zda tutiladi. Tarbiya berishning samarali usullari bu maqsadlarga erishishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Maktabgacha ta'limda ta'lim va tarbiya jarayoni bolalar uchun muhim davrni tashkil etadi, chunki bu vaqt davomida ular nafaqat bilimlar, balki ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarni ham o'zlashtiradilar. Bolalar o'rganish orqali o'zlariga nisbatan ishonch hosil qiladilar, jamiyatda o'z o'rinlarini topishni o'rganadilar. Ta'lim jarayonining asosiy maqsadi, birinchi navbatda, bolaning individual imkoniyatlarini rivojlantirish, uning o'zini ifoda etish, fikrlash va his-tuyg'ularini boshqarish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Shu bilan birga, bolaning jamiyatda bir-biriga hurmat ko'rsatish, mehnat qilish, yaxshilik va yomonlikni ajratish kabi ijtimoiy qadriyatlarni o'rganishi juda muhimdir.

Tarbiya berish usullari

1. Tushuntirish usuli

Tushuntirish, maktabgacha ta'limda eng keng tarqalgan usullardan biridir. Bu usul orqali bolaga turli tushunchalar, axloqiy qoidalar va hayotiy qadriyatlar tushuntiriladi. Tushuntirish usulidan foydalanishda o'qituvchi bolalar bilan oddiy, tushunarli til orqali muloqot qiladi. Bu usul, ayniqsa, bolaning axloqiy va ma'naviy savodxonligini oshirishda samarali bo'ladi. Masalan, "Mehmondo'stlik" haqida tushuntirish, bolalarga ijtimoiy muhitda to'g'ri xulq-atvorni namoyish etishda yordam beradi.

2. Namuna ko'rsatish usuli

Bolalar o'z hayotida ko'p narsalarni atrofidagi kattalardan, ayniqsa, o'qituvchilardan o'rganadi. Namuna ko'rsatish usuli, o'qituvchi tomonidan bolaga yaxshi xulq-atvorni namoyish etishda muhim rol o'ynaydi. Misol uchun, o'qituvchi bolaning harakatlari va so'zlari bilan yaxshi odatlar va axloqiy me'yorlarni taqdim etadi. Namuna ko'rsatish, o'z navbatida, bolalarga to'g'ri xulq-atvorni o'rganish va amalga oshirishda yordam beradi.

3. Takrorlash usuli

Takrorlash usuli tarbiya jarayonida bolaga o'rgatilgan bilimlarni mustahkamlashda ishlatiladi. Bu usul bolaning eslab qolish va amaliyotda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Takrorlash, ayniqsa, axloqiy qadriyatlar va odatlar haqida gapirganda, samarali bo'ladi. Misol uchun, bolalarga toza bo'lish, do'stona munosabatda bo'lish kabi xulq-atvorlar bir necha marta takrorlanadi.

4. O'yin va faoliyat orqali tarbiya

Maktabgacha ta'limda o'yin faoliyati juda muhim o'rin tutadi. O'yin orqali bolalar nafaqat qiziqarli vaqt o'tkazadilar, balki ijtimoiy ko'nikmalarni o'rganadilar, o'zaro munosabatlarni shakllantiradilar. O'yinlarda bolalar rollarni o'ynash orqali axloqiy va ijtimoiy qoidalarni o'rganishadi, mas'uliyatni his qilishadi. Masalan, o'yin shaklida do'stlik, yordam berish, hamkorlik kabi tushunchalar bolalar tomonidan o'zlashtiriladi.

Tarbiya berish vositalari

Tarbiya berishning samarali vositalari maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning dunyoqarashini shakllantiradi. Ushbu vositalar orqali bolalar o'zini va boshqalarni tushunishga, o'zaro hurmatni rivojlantirishga, mehnat va ijtimoiy faoliyatni qadrlashga o'rganadilar.

1. Kitoblar va adabiyotlar

Maktabgacha ta'limda kitoblar bolalar uchun eng muhim vositalardan biridir. Ular orqali bolalar dunyo haqidagi bilimlarini kengaytiradilar va axloqiy me'yorlar haqida tushunchalar hosil qiladilar. Adabiyotlar, ayniqsa, axloqiy hikoyalar, ertaklar, she'rlar bolalarga yaxshi va yomon, to'g'ri va noto'g'ri haqida ma'lumot beradi.

2. San'at va ijodiy faoliyat

San'at va ijodiy faoliyat orqali bolalar o'z his-tuyg'ularini ifoda etishni, ijodiy fikrlashni o'rganadilar. Rasmlar, qo'g'irchoqlar, qo'shiqlar va raqslar orqali bolalar o'zining ichki dunyosini ochib beradilar va boshqa bolalar bilan o'zaro munosabatlarni mustahkamlashadi. San'at bolalarni nafaqat estetik, balki axloqiy jihatdan ham rivojlantiradi.

3. Musiqa va qo'shiqlar

Musiqa va qo'shiqlar tarbiya jarayonida bolalarning ruhiy holatini shakllantiradi. Bolalar musiqa yordamida o'zlarining hissiyotlarini ifoda etishni, ijtimoiy moslashuvni va ehtiyojlarni qondirishni o'rganadilar. Qo'shiqlar orqali bolalar nafaqat axloqiy qadriyatlarni o'rganadilar, balki jismoniy rivojlanishga ham yordam beradi.

4. Multimediali vositalar

Bugungi kunda maktabgacha ta'limda multimediali vositalardan foydalanish yanada samarali bo'lmoqda. Videolar, animatsiyalar, kompyuter dasturlari yordamida bolalar turli tushunchalarni oson va tez o'rganadilar. Bunday vositalar bolalarni qiziqtirib, ularda o'qishga bo'lgan qiziqishni yanada oshiradi.

Tarbiya berishning ahamiyati

Maktabgacha ta'limda to'g'ri tarbiya bolalarning kelajakdagi muvaffaqiyatlariga, shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishlariga katta ta'sir ko'rsatadi. Ular o'zlarini va boshqalarni hurmat qilishni, mas'uliyatni his qilishni, mehnat qilishni o'rganadilar. Shuningdek, axloqiy va ma'naviy jihatdan rivojlangan bolalar o'zlarini ijtimoiy muhitda moslashtira olishadi va kelajakda o'zining hayotiy yo'lini to'g'ri tanlashga tayyor bo'ladilar.

XULOSA

Maktabgacha ta'limda tarbiya berishning samarali usullari va vositalari bolalarning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Bu jarayon bolalarni nafaqat bilim, balki axloqiy, ma'naviy va ijtimoiy jihatdan ham tarbiyalaydi. Shuning uchun, o'qituvchilar, tarbiyachilar va ota-onalar bolalar bilan ishlashda zamonaviy usullarni va vositalarni qo'llashlari kerak. Bu bolalarning kelajakda sog'lom, bilimli, ijtimoiy jihatdan moslashgan va axloqiy qadriyatlarni qadrllovchi shaxslar bo'lishlariga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ibrohimova, R. X. (2020). *Maktabgacha ta'limda ta'lim tarbiya usullari*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
2. Xudoyberdiyeva, N. A. (2019). *Maktabgacha ta'lim pedagogikasi: nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent: TDPU nashriyoti.
3. Toshpulatov, N. M. (2018). *Bolalar tarbiyasi va ta'limi*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
4. Rahmonov, A. S. (2021). *Maktabgacha ta'limda didaktik vositalar*. Toshkent: Sharq nashriyoti.
5. Mirzaeva, Z. A. (2022). *Maktabgacha yoshdagi bolalarda ta'lim va tarbiya: usullar va vositalar*. Buxoro: Buxoro universiteti nashriyoti.
6. *Pedagogika va psixologiya* (2017). *Maktabgacha ta'limda o'qitish va tarbiya*. Toshkent: Xalq ta'limi vazirligi.